

„Centrul pentru dezvoltare durabilă al Țării Hațegului-Retezat” al Academiei Române din comuna General Berthelot (Județ Hunedoara)

Istoric

Actualul Centru al Academiei Române a fost amenajat pe locul conacului familiei nobiliare Nopcsa, ale cărei proprietăți, terenuri și clădiri, se extindeau în a doua jumătate a secolului XIX și la începutul secolului XX pe o mare parte a Țării Hațegului. După primul război mondial, cel din urmă descendent al familiei, Franz Nopcsa - vestit paleontolog și cercetător al naturii, culturii și etnografiei Albaniei de nord, a părăsit proprietățile care au intrat în administrarea României. În 1922, la propunerea Regelui Ferdinand și a Reginei Maria, Parlamentul României a oferit conacul și 80 de hectare pădure și teren agricol generalului francez Henri Mathias Berthelot, în semn de recunoaștere a contribuției sale în refacerea și reorganizarea armatei române. Generalul Berthelot a lăsat prin testament aceste proprietăți Academiei Române. Curând după instalarea regimului comunist, conacul și anexele sale au fost naționalizate, devenind sediu al CAP din comuna Unirea (fostă Fărcădin). Ajunse într-o stare avansată de degradare, care s-a accentuat după 1989, clădirile au fost refăcute între 2007 și 2010 printr-un proiect al Academiei Române finanțat de Norvegia prin mecanismul Spațiului Economic European.

Fig. Conacul înainte și după restaurare

Pe lângă reabilitarea fostului conac, alte două obiective au fost finanțate în cadrul proiectului: Cercetări pentru asigurarea conservării bio- și geodiversității în Rezervația științifică Gemenele-Retezat și a Geoparcului Țara Hațegului și Studii de ecoagricultură vizând elaborarea unei Strategii pentru dezvoltarea durabilă a regiunii.

Centrul, dotat cu sală de conferințe, laboratoare de cercetare și spații de cazare a cercetătorilor., a fost inaugurat la 12 octombrie 2010 în prezența Președintelui Academiei Române, Acad. Ionel Haiduc, a Secretarului General al Academiei Române, Acad. Păun Ion Otiman, al E.S. Ambasadorul Regatului Norvegiei la București, dl. Øystein Hovdkinn și a altor personalități din mediul academic și universitar, a oficialităților administrației centrale și locale.

Nu se poate spune că în cei peste 10 ani care au trecut de la înființare, Centrul, destinat a deveni un loc al cercetării științifice și educației în domenii care susțin dezvoltarea rurală: agricultura, zootehnie, protecția mediului, totodată un loc al dialogului dintre cercetători și localnici, și-a împlinit misiunea. Acesta a fost motivul inițierii unei acțiuni coordonate de Secretarul General al Academiei Române Ioan Dumitrache, susținut de Prof.univ. dr. Dan Grigorescu, inițiator al construcției Geoparcului UNESCO din Țara Hațegului. Acțiunea are obiective mai bine articulate demersului de dezvoltare socio-economică a acestei regiuni cu un excepțional patrimoniu natural și cultural, urmând a fi dezvoltată prin colaborare oficializată între instituții ale mediului academic și autoritățile locale, reprezentante ale comunităților.

Țara Hațegului - "inima inimii românești".

Cadrul natural și istoric

Regiunea Țării Hațegului se întinde pe o suprafață de circa 1300 de km² și are o populație de circa 32000 locuitori, conform Recensământului populației din 2011. Din punct de vedere administrativ regiunea cuprinde orașul Hațeg (9154 locuitori) și comunele Baru, Pui, Sălașu de Sus, Sântămăria-Orlea, Bretea Română, General Berthelot, Densuș, Răchitova, Râu de Mori, Totești și Sarmizegetusa.

Denumirea de "țară" dată regiunii dintre Cheile Crivădiei, la 20 km. vest de Petroșani și „Poarta de Fier a Transilvaniei”, aproape de Sarmizegetusa, este datorată împrejmuirii sale de culmile munților Șureanu, Retezat și Poiana Ruscă, care-i dau aspectul de cetate naturală, asemenea multor alte "țări" ale României: "Țara Făgărașului", "Țara Loviștei", "Țara Zarandului"). Cadrul geografic bine individualizat al regiunii a generat în timp datini folclorice și meșteșuguri tradiționale, specifice ținutului hațegan, un port popular inconfundabil, care fac din Țara Hațegului o regiune etnografică distinctă și bine

personalizată a României.

Nicăieri în România ,pe o întindere relativ restrânsă nu se întâlnesc atât de multe locuri cu pregnantă semnificație istorică și culturală, rezervații ale naturii biologice și geologice ,ca în Țara Hațegului.

Istoria Țării Hațegului este marcată prin vestigii arheologice care se succed între Paleolitic și epoca modernă . La granița sa de vest se află anticul Tapae , azi comuna Zeicani, loc al bătăliilor daco-romane din 87-88 DC și 101-102 DC . În apropiere, cuceritorii romani și-au construit capitala, la Sarmizegetusa Ulpia Traiana. Perioadei romane i-au urmat organizarea feudală a cnezatelor, care a lăsat urme ale unor edificii religioase precreștine . Pe temeliiile acestora au fost durate biserici ,așa cum este cea de la Densuș - o perlă a arhitecturii medievale din sudul Transilvaniei, cea mai veche biserică din România, de asemenea cele de la Streisângeorgiu, Sântămăria Orlea, Salpetru, Ostrov, toate construite între secolele XII și XV. Vestigii ale unor edificii monastice , așa cum este cel de la Prislop , a cărui construcție datează de la începutul secolului XV ,de asemenea o serie de castele , reședințe ale cnezilor ,așa cum sunt cele de la Sântămăria Orlea , Mălăiești - Sălașu de Sus, numeroase conace nobiliare ,din secolele XVII –XIX, între care și cele ale familiei Nopcsa , întregesc tabloul istoriei și arhitecturii Țării Hațegului.

Biodiversitatea și geodiversitatea ,cele două componente care se întrepătrund în natura unei regiuni, au în Țara Hațegului valori de excepție: peisaje încântătoare către culmile muntoase, specii de plante și animale rare, roci, minerale și fosile evocând o istorie geologică de peste un miliard de ani. Resturile dinozaurilor și ale animalelor cu care aceștia conviețuiau la sfârșitul perioadei cretace, în urma cu 70 de milioane de ani se constituie într-un ansamblu paleofaunistic deosebit de rar în întreaga lume.

Galeria personalităților hațegane, născute aici sau care și-au clădit opera prin studii și cercetări asupra acestei regiuni îi are la loc de frunte pe frații Aron și Nicolae Densusianu, istorici și filologi ,pe Alexandru Borza, care, în 1935, a înființat Parcul Național Retezat, pe Dimitrie Gusti –întemeietor al școlii de sociologie rurală. Toți aceștia au fost membri ai Academiei Române.

Publicații ocazionate de inaugurarea Centrului de dezvoltare durabilă Țara Hațegului – Retezat

Botici G., 2010. Țara Hațegului - Atracții turistice și unități de cazare, Editura Academiei Române, 86p.

Conea I., 2010 .Clopotiva-un sat din Hațeg (Ediția 2-a), Editura Academiei Române, 573 p
Florian V., Ipate J. (coordonatori), 2010 . Ghidul întreprinzătorului agricol din Țara Hațegului, Editura Academiei Române, 540 p.

Grigorescu D., Enache M., Bogdan A. (coordonatori), 2010. Geodiversitatea - și biodiversitatea în Țara Hațegului – Retezat, Editura Academiei Române, 615 p.

Hognoghi G.G. 2016. Țara Hațegului. Studiu de Geografie regională. Risoprint, Cluj-Napoca, 270 p.

Oțiman P.I. (sub redacția),2010. Centrul de dezvoltare durabilă Țara Hațegului – Retezat, Editura Academiei Române,124 p.

Oțiman P.I.,Florian V.,Ionescu C.(coordonatori) ,2010.Matrice economice,sociale,ecologice și strategii de dezvoltare durabilă în Țara Hațegului - Retezat, Editura Academiei Române,600p.

Alte lucrări dedicate Țării Hațegului și problemelor conexe dezvoltării durabile

Grigorescu D.,Vasile S.,Csiki-Sava Z.(coordonatori) ,2014. Geodiversitatea Țării Hațegului, Editura Universității București,101 p.

Oțiman P.I.(coordonator),2006.Dezvoltarea rurală durabilă în România,Editura Academiei Române,372 p.

Oțiman P.I.,Goșa V. (coordonatori),2020. Cercetări de dezvoltare rurală în România-Sinteze-1990-2005-2020., Editura Academiei Române,374 p.

Palcu D.,Dobrea C.,2011, Charta de dezvoltare turistică Geoparcul dinozaurilor Țara Hațegului,Editura Amanda,137 p.